

Левченко Юрій Олександрович,
завідувач кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВИМ ПОВІДОМЛЕННЯМ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ

Анотація. У статті розглянуті питання, присвячені проблемним аспектам запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Проаналізовані групи заходів запобігання цим злочинам та визначені критерії їх застосування.

Ключові слова: громадський порядок, запобігання, громадська безпека, небезпека, злочин, відповідальність, повідомлення, вибух.

Annotation. The questions concerning the issues of prevention crimes of knowingly untrue reports about the threat the security of citizens, destruction or damage of property objects. Analyzed the groups of prevention's measures of such crimes and establish the criteria for their use.

Keywords: public order, prevention, public safety, danger, crime, responsibility, communication, explosion.

Завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності – це злочини, які останнім часом мають стійку тенденції до збільшення своєї кількості та зростання абсолютних показників матеріальної шкоди від них. Насамперед, вони сприяють розповсюдженню паніки серед населення, страху та невдоволення діяльністю правоохоронних органів держави. Саме тому підвищення ефективності запобігання зазначеним злочинам на сьогодні є актуальним напрямком запобіжної діяльності держави та, зокрема, правоохоронних органів.

На перший погляд може скластися враження, що законодавцем встановлено досить жорстоке покарання за вчинення цього злочину. Для того, щоб обґрунтувати таке серйозне ставлення правників до нього, слід пояснити, до яких наслідків призводить так званий «жарт» про замінування. При повідомленні про загрозу безпеці громадян правоохоронними органами вводиться план дій в умовах надзвичайної ситуації. Це призводить до повної евакуації людей з відповідної території та ретельної її перевірки експертами-вибухотехніками, кінологами, працівниками МНС України. Тільки після того, як буде складено акт про відсутність вибухових пристроїв та небезпечних речовин на об'єктах, які перевірялися, вони можуть відновлювати роботу. Таким чином, діяльність цих об'єктів (а практика показує, що найчастіше такі злочини вчиняються по відношенню до багатолюдних

місць: вокзали, станції метро, торговельні центри, школи тощо) паралізується на декілька годин.

Після отримання повідомлення про загрозу вибуху, у випадку, якщо місце знаходження вибухового пристрою точно невідомо, необхідно спочатку визначити межу небезпечної зони. Це не менше 300 м, але в кожному окремому випадку відстань визначається з урахуванням конкретної обстановки. Після цього необхідно забезпечити оточення меж небезпечної зони за допомогою постів і умовних знаків та організувати евакуацію людей.

Крім того, під час пошуку вибухового пристрою спочатку застосовуються службові собаки, які натреновані на виявлення вибухових речовин. Після цього, як правило, здійснюється візуальний (фізичний) пошук співробітниками слідчо-оперативної групи за участю спеціаліста-вибухотехніка та з використанням спеціальних криміналістичних засобів (металошукачів, газоаналізаторів, що реагують на молекули вибухової речовини, світлоскопів, портативної рентгеноапаратури тощо). Перед оглядом приміщень необхідно мати план цього приміщення і знати розташування кімнат, сходів, ніш, комунікацій, вентиляції, каналізації. Крім того, потрібно мати ключі від приміщень, шаф та інших об'єктів, що можуть бути зачинені [1, с. 66-67]. Тож, вочевидь завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності тягнуть за собою тяжкі матеріальні та моральні наслідки.

Крім того, варто зазначити, аналіз статистичної інформації показує, що в 26 % випадків при здійсненні досліджуваної групи злочинів відсутня так звана підготовча стадія. Це означає, що має місце раптовий намір повідомити неправдиву інформацію про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єкту. Як правило, такий раптовий намір пов'язаний з особливою мотивацією злочинної поведінки: найчастіше такі злочини вчиняються з пустощів або хуліганських спонукань, рідше – з помсти і користі [2, с. 39].

Що стосується діяльності із запобігання цим злочинам, варто зазначити, що вчені-кримінологи по-різному виділяють рівні запобігання злочинам. У цій статті ми не будемо поглиблюватися у дискусію стосовно цього питання, однак зазначимо, що запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності у цій статті вивчається на двох рівнях – загальносоціальному, тобто запобіжна діяльність при здійсненні соціальної політики держави взагалі, та спеціально-кримінологічному, який містить у собі превентивні заходи, що спрямовані виключно на запобігання досліджуваним злочинам та здійснюються правоохоронними органами й спрямовані на осіб, які схильні до вчинення таких злочинів.

Зустрічаються різні класифікації заходів загальносоціального запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Так,

О.В. Кириченко до загальносоціальних заходів запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу громадській безпеці відносить заходи економічного, соціального, політичного, культурно-виховного, правового, організаційного, оперативного характеру, що дає можливість протистояти криміногенним чинникам [3, с. 146].

Соціально-економічні заходи запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу громадській безпеці, серед іншого, обов'язково повинні містити:

- підвищення і відносне вирівнювання матеріального рівня проживання основних прошарків населення;
- гарантування загальної трудової зайнятості та своєчасної оплати адекватної винагороди за затрачену працю;
- поліпшення житлово-побутових умов життя людей;
- створення нормальних умов побуту і змістовного дозвілля людей з урахуванням інтересів окремих його категорій, професійних і вікових потреб; створення фондів допомоги, милосердя, соціального захисту громадян, які переживають глибокі тривалі стресові зриви;
- організацію державної системи психолого-психіатричної допомоги тим, хто її потребує, раннього виявлення і діагностування відхилень у психічному розвитку особи тощо.

У запобіганні завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян особливе значення мають виховні та масово-роз'яснювальні заходи. Одним із головних суб'єктів виховально-профілактичної діяльності є сім'я, яка є тим осередком, де виявляються та розвиваються моральні, психологічні, фізичні та господарсько-побутові зв'язки між невеликим колом осіб, що породжує спільність їх інтересів, взаємні обов'язки, піклування. Від того, як складаються стосунки, які існують зв'язки в сім'ї, залежить існування самого суспільства.

Для ефективного запобігання злочинам на цьому рівні пропонується застосування таких груп заходів, як: загальні заходи: створення банків даних осіб, які були причетні до вчинення певних груп злочинів; аналіз існуючих відомостей в аналітично-інформаційних пошукових системах підрозділів органів внутрішніх справ; надання консультативної допомоги населенню; організаційні заходи: запровадження звітування керівників підрозділів перед громадськістю про прийняті рішення у кримінальних провадженнях; проведення спільних нарад керівниками слідчих підрозділів та підрозділів кримінальної міліції щодо перебігу розслідування виявлених злочинів. У системі цих заходів також можна виокремити заходи організаційно-технічного характеру – це забезпечення органів і підрозділів внутрішніх справ засобами зв'язку, комп'ютерним обладнанням, пошуковою й оперативною технікою та ін.; практичні заходи: перевірки осіб, обвинувачених у схожих злочинах, які звільнені від покарання; запровадження систем відеоспостереження на особливо важливих об'єктах та ін.

Так, наприклад, О.В. Кириченко до спеціально-кримінологічних засобів запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян відносить:

1) забезпечення належної охорони громадської безпеки та громадського порядку. Для цього правоохоронним органам необхідно основну увагу зосередити на таких аспектах: систематично узагальнювати й аналізувати дані про кримінологічну обстановку в громадських місцях; встановити і брати під постійний контроль найкриміногенніші об'єкти, використовувати при цьому можливості громадськості; підвищити якість роботи служби громадської безпеки ОВС;

2) застосування кримінально-правових норм для своєчасного реагування на готування до вчинення злочинів, втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність тощо;

3) своєчасне реагування на правопорушення, що вчиняються на ґрунті сімейних та інших побутових конфліктів;

4) підвищення ефективності діагностики психічних аномалій і акцентуацій у осіб з девіантною поведінкою й тих, хто перебуває на профілактичному обліку органів внутрішніх справ; активізація роботи центрів медико-соціальної реабілітації неповнолітніх;

5) прийняття Закону України “Про профілактику злочинів”, який би визначив систему заходів профілактики злочинів, порядок їх здійснення державними органами, в тому числі і правоохоронними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян, а також їх права та обов'язки;

6) удосконалення кримінально-правової норми, передбаченої ст. 259 КК України, та практики його застосування;

7) поліпшення діяльності правоохоронних та судових органів щодо своєчасного розкриття та розслідування фактів завідомо неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці громадян є вжиття до винних справедливого та індивідуалізованого покарання;

8) удосконалення методики розкриття та розслідування злочинів [3, с. 151].

Узагальнюючи, слід зазначити, що сучасні умови існування злочинності висувають запобігання злочинам на центральне місце в діяльності правоохоронних та інших державних органів. На наш погляд, комплексне застосування заходів запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях призведе до зменшення кількості зареєстрованих аналізованих злочинів та сприятиме поліпшенню криміногенної ситуації в країні загалом.

Список використаних джерел

1. Бавыкин Д.Ю. Некоторые особенности тактики неотложных действий на местах происшествий при получении сообщений об

угрозе взрыва. Вестник Владимирского юридического института. № 1 (10). 2009. С. 66–69.

2. Ковалев М. И. Общественно опасные последствия преступления и диспозиция уголовного закона // Советское государство и право. 1990. №10. С. 38–43.

3. Кириченко О.В. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії завідомо неправдивим повідомленням про загрозу громадської безпеці: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, Запорізький юридичний інститут МВС України, 2006. 234с.

Лубенець Ірина Григорівна,
провідний науковий співробітник
лабораторії кримінологічних досліджень
та проблем запобігання злочинності
ДНДІ МВС України, кандидат
юридичних наук, старший дослідник

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ДИТИНОЮ

Анотація. В тезах окреслені найбільш поширені причини та умови, що сприяють вчиненню домашнього насильства дитиною-кривдником. Основними з них є: негативний вплив сім'ї, застосування насильства до самої дитини, поведінкові проблеми, зловживання алкоголем тощо.

Summary: The abstracts outline the most common causes and conditions that contribute to the commission of domestic violence by a child abuser. The main ones are: negative influence of the family, violence against the child, behavioral problems, alcohol abuse, etc.

Ключові слова: дитина-кривдник, домашнє насильство, девіантна поведінка, сім'я, жертва.

Keywords: child abuser, domestic violence, deviant behavior, family, victim

Щороку за даними Національної поліції (далі – НП) України виявляється певна кількість сімей, у яких застосовується насильство до членів родини, зокрема, у 2016 р. їх кількість склала 45514, у 2017 р. – 40189, у 2018 р. – 45491, 2019 р. – 45385, 2020 р. – 59715 сімей [1]. Серед них, виявлено неповнолітніх осіб у віці від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173-2 КУпАП: у 2016 р. – 246, 2017 р. – 200, 2018 р. – 118, 2019 р. – 180, 2020 р. – 310 осіб. За останні роки спостерігається суттєве лінійне зростання кількості таких осіб, особливо у 2020 р. Збільшенню фактів домашнього насильства в Україні на ряду з іншими причинами, напевне пов'язане із карантинними обмеженнями, введенням локдаунів, а також початком роботи «гарячої лінії» для осіб, постраждалих від домашнього насильства (сервіс є цілодобово